

СТАНОВИЩЕ

Изготвил становището: проф. д-р Венелин Николаев Бошнаков
Катедра „Статистика и иконометрия“, УНСС-София,
Професионално направление 3.8 „Икономика“,
научна специалност „Статистика, иконометрия и демография“,

Автор на дисертационния труд: Пламена Йорданова Колева
Докторант към Катедра "Математика и статистика",
Факултет „Стопанска отчетност“, СА „Д. А. Ценов“ – Свищов

Тема на дисертационния труд:

“Статистическо изследване на туризма в България“

Дисертация за присъждане на ОНС „Доктор“, професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Статистика и демография“.

1. Общо представяне на дисертационния труд.

Представеният дисертационен труд е в общ обем от 204 стр., от които 162 стр. основен текст. Състои се от въведение, три глави, заключение, списък с използвани 154 литературни източници (от които 90 специализирани източници на български език) и приложения. Трудът съдържа 13 таблици и 32 фигури, като е включена и декларация за оригиналност и достоверност на съдържанието на дисертационния труд.

Като обект на дисертационния труд са посочени посещенията на чуждестранни туристи в Република България, а като предмет съответно състоянието и закономерностите в динамиката и структурата на посещенията на чуждестранни туристи. Времевият обхват на изследването е ограничен до периода от 2008 г. до 2024 г. Дефинираните предмет и обект на дисертационния труд пряко кореспондират с основната му цел, а именно да бъде осъществено статистическо изследване на състоянието, динамиката, сезонността и структурните изменения на входящия туристически поток в България за посочения период. Основната методология на изследването обхваща статистически методи за анализ на динамика и прогнозиране, както и методите за анализ на структури и структурни промени.

За постигане на целта са формулирани пет изследователски задачи, за чието изпълнение се установяват необходимите свидетелства в изложението. Съгласно основната изследователска теза, чрез приложението на подходящи статистико-иконометрични методи за изследване на динамиката, сезонността и структурните изменения в показателите за входящия туристически поток могат да се установят обективно формирани се закономерности, които позволяват да се моделира коректно тенденцията в

развитието и да се разработят краткосрочни прогнози за оценка на бъдещото развитие на ключови показатели за входящия туризъм.

2. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

2.1. Преценка на актуалността и разработеността на изследвания в дисертацията научен проблем.

Безспорно, актуалността на изследваната проблематика произтича от устойчивата във времето роля на международния туризъм за българската икономика, в частност посещенията на чуждестранни граждани с цел отход, рекреация и туризъм в България. Важен момент тук е търсенето на полезна информация с аналитичен характер, която да подпомага обосновката и вземането на управленски решения относно регулирането и стимулирането на развитието на туристическия отрасъл в България. Считам, че избраната тема има потенциал за осигуряване на такава полезна информация за ключов сектор като международния туризъм при избрания подходящ изследователски подход. Изложението показва, че докторантката е добре осведомена относно статистическото информационно осигуряване на анализа на туристическия отрасъл и основните аспекти на приложението на международните стандарти и методически ръководства в областта на статистиката на туризма, предоставени от ООН и Евростат. Проучени са значителен диапазон от релевантни български и чуждестранни специализирани литературни източници.

2.2. Мнение за езика, обема и инструментариума на дисертационния труд.

Общото впечатление от разработката е много добро, използван е ясен стил на изложение, коректна терминология и адекватен понятиен апарат. Обемът на дисертационния труд съответства на обичайните изисквания към подобна научна разработка. Предложеният за използване инструментариум осигурява възможност за оценяване на модели на сезонна динамика (в т.ч. TRAMO/SEATS, X13 ARIMA-SEATS) и извличане на екстраполационни прогнози за комплекс от избрани показатели. Съдържанието на дисертационния труд без съмнение осигурява свидетелства за придобитите знания и умения от докторантката за провеждане на самостоятелно научно-приложно изследване и получаване на полезни аналитични резултати.

2.3. Мнение относно автореферата и публикациите към дисертационния труд.

Представеният автореферат е с оптимален обем и структура, като отразява основните аспекти на разработката в необходимата степен, както и получените в нея резултати. Към дисертацията са приложени четири научни публикации, от които две самостоятелни статии в специализирано научно издание и два доклада (в съавторство с научния ръководител),

издадени в сборници от престижни научни форуми. Тези публикации представят в значителна степен постиженията на разработката, като покриват минималните наукометрични изисквания за дисертационен труд в научна област 3 „Социални, стопански и правни науки“. Не се откриват индикации за неправомерно използване на литературни и информационни източници.

3. Научни и научно-приложни приноси в дисертационния труд.

Бих отличил следните основни научно-приложни приноси, постигнати в дисертационния труд:

- чрез систематичен анализ на процесите по институционално регламентиране на статистиката на туризма в България е изведена оценка за хармонизацията на националната статистическа практика в сектора на туризма с действащите международни стандарти за статистиката на туристическия отрасъл;
- след избор на специфични показатели за статистически анализ на динамиката и сезонността във входящия туристически поток, както и на подходящи статистическа методология, и проведено собствено емпирично изследване и са идентифицирани конкретни закономерности, въз основа на което са разработени интервални прогнози със средносрочен хоризонт;
- чрез проведен анализ на структурата и структурните промени в състава на туристическия поток е получено ново знание относно съществуващи закономерности в диференциацията на потока по основни групи страни на произход и по мотиви на посещенията.

4. Бележки и въпроси по дисертационния труд

Към дисертантката имам следните въпроси.

- За изследване на тенденцията в динамиката на показателя „Посещенията на граждани от други европейски страни с цел почивка и екскурзия“ е оценен квадратичен модел, в който е добавен интересен компонент: $-1154790 \cdot D2020$. Подобни компоненти има и в другите оценени модели на тренд. Какъв е характерът на добавената променлива ($D2020$) и как може да се тълкува получената оценка за нейния параметър?

- Има ли според дисертантката променливи, които липсват в обхвата на информационното осигуряване на анализа на туристическия отрасъл, но които биха осигурили допълнителни резултати с висока полезност за анализа на развитието на отрасъла? Може ли да даде примери за такива?

Бих препоръчал на дисертантката да задълбочи своите изследвания в областта на туристическия отрасъл, като обхване и проблематиката на каузалния анализ и ключовите фактори на търсенето на различни туристи-

чески продукти в различни пазарни сегменти, от страна както на чуждестранни, така и на български потребители.

5. Обобщена оценка на дисертационния труд и заключение

На базата на гореизложената преценка относно представения дисертационен труд считам, че са изпълнени изискванията на ЗРАСРБ (чл.6), Правилника за приложение на ЗРАСРБ и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ в СА „Д.А.Ценов“ – Свищов относно получаването на ОНС “Доктор”. Давам **положителна оценка** на дисертационния труд, като предлагам на научното жури да присъди на **Пламена Йорданова Колева** образователна и научна степен “Доктор” по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Статистика и демография“.

14.03.2025 г.
гр.София

Подпис:
/ проф. д-р Венелин Бошнаков /